

Prehľad

Pravidlá OECD o liberalizácii pohybu kapitálu

a obvyklých skrytých operáciách:

Používateľská príručka

Overview

OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements

and of Current Invisible Operations: User's Guide

Slovak translation

Prehľady sú preložené výňatky z publikácií OECD.

Možno ich získať bezplatne cez internetové kníhkupectvo

www.oecd.org/bookshop/

Tento prehľad nie je oficiálnym prekladom OECD.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ

Prehľad kódexov OECD o liberalizácii

Úvod

Voľný pohyb kapitálu, investícií a služieb cez vnútroštátne hranice je motorom hospodárskeho rastu, zamestnanosti a rozvoja. Uvedené faktory podporujú konkurenciu a ekonomickú efektívnosť v prospech zákazníkov a poskytujú spoločnostiam finančné zdroje a technologické inovácie. Prinášajú prospech hostiteľskej krajine, krajine pôvodu ako aj hospodársky rozvinutým a rozvojovým krajinám. Od počiatku bola táto myšlienka jednou z priorít pri prístupe OECD k medzinárodným finančným a hospodárskym vzťahom, ako však každá dobrá myšlienka, filozofia voľných a otvorených trhov funguje iba v prípade, že sa do úvahy vezme kontext reálneho života. V závislosti na stave rozvoja hospodárstva, infraštruktúry a finančných trhov má každá krajina a jej obyvatelia individuálne potreby, starosti a možnosti pri otváraní svojich trhov voľnému toku kapitálu a služieb. Rast a rozvoj mali by byť udržateľné. Len vyvážený a komplexný prístup k liberalizácii môže zaručiť dlhodobý prospech spoločnosti ako celku.

Zoči-voči tejto výzve – podpore všetkých otvorených trhov pri rešpektovaní osobitnej situácie každej krajiny – vytvorili krajiny OECD pred štyridsiatimi rokmi vyvážený rámec na postupný vývoj smerom k liberalizácii: Kódex OECD o liberalizácii pohybu kapitálu, ktorý takisto zahŕňa priame investície a zakladanie firiem, a Kódex OECD o liberalizácii skrytých operácií, ktorý zahŕňa oblasť služieb. I keď sa kódexy pevne orientujú na hlavnú myšlienku otvorených trhov, stavajú na poradnom postupe, kde pochopenie a presvedčanie majú väčšiu váhu než nátlak a vyjednávanie.

Týmto spôsobom kódexy po dlhé roky účinne pomáhali členským krajinám OECD v ich snahách o odstránenie nepotrebných prekážok voľnému pohybu kapitálu a služieb nadobro. V súčasnosti sa verejný záujem na celom svete zameriava viac ako inokedy na problémy globalizácie a liberalizácie, tento záujem mnohokrát so sebou prináša starosti a nedôveru. Skúsenosti postupujúcej liberalizácie podľa kódexov s pomocou skupinových preskúmaní a diskusií slúžia ako užitočný príklad rozumnej a harmonickej medzinárodnej spolupráce.

Čo vlastne kódexy sú a ako sú členené?

Kódexy OECD o liberalizácii sú právnymi nástrojmi, ktoré zavádzajú pravidlá správania sa pre vlády členských krajín OECD. V technickej reči sú to vlastne rozhodnutia Rady OECD. Rada OECD je najvyšším orgánom organizácie, v ktorej má každá členská krajina jeden hlas. Jej rozhodnutia, ktoré musia byť prijímané neanonymne, sú právne záväzné pre vlády členských krajín. Nie sú však zmluvou alebo medzinárodnou dohodou v zmysle medzinárodného práva ako napríklad dohody Svetovej obchodnej organizácie (WTO).

Oba kódexy pozostávajú z viacerých článkov, ktoré, až na niekoľko výnimiek, sú viac-menej totožné. Článok 1 v oboch kódexoch vyjadruje základnú myšlienku: členovia plne súhlasia so všeobecným cieľom - odstránením vzájomných obmedzení týkajúcich sa pohybu kapitálu a skrytých transakcií. Ostatné ustanovenia opisujú rámcové postupy, podľa ktorých členské krajiny pracujú na dosiahnutí tohto cieľa. Príklady ustanovení zahŕňajú:

- právo na postupný prechod k liberalizácii prostredníctvom postupu vznášania a zachovávanía výhrad,
- záväzok rovnakého zaobchádzania,
- výnimky z dôvodu verejného poriadku a bezpečnosti,
- udelenie výnimiek v prípade dočasných hospodárskych ťažkostí,
- ustanovenia na zaistenie kompatibility s regionálnymi zmluvami, napríklad s Európskou úniou a s jej špeciálnymi postupmi,
- systém oznamovania, vykonávania a konzultácií, ktorý riadi zvláštny výbor OECD – Výbor pre pohyb kapitálu a skryté transakcie.

Každý kódex má dve základné prílohy: zoznam zahrnutých činností a zoznam výhrad terajších členských krajín.

Ktoré medzinárodné transakcie kódexy zahŕňajú?

Kódexy presne definujú, na ktoré hospodárske aktivity sa vzťahujú. Zoznam týchto aktivít je pripojený ku každému kódexu. Medzinárodné transakcie uvedené v prílohe sa nazývajú položky. Členovia nerobia definitívny výber jednotlivých položiek, pod ktoré by si priali podpísať sa, t.j. nie je tam možnosť dlho si vyberať. Všetky položky sa uplatňujú celkovo podľa špecifických pripomienok, ktoré môžu byť vznesené.

Kódex OECD o pohybe kapitálu je jediným multilaterálnym nástrojom podporujúcim v plnom rozsahu liberalizáciu medzinárodného pohybu kapitálu, iným než pravidlá Európskej únie a Európskeho hospodárskeho priestoru. Keď bol v roku 1961 vytvorený, jeho pôsobnosť bola dosť obmedzená. Od tých čias sa však národné hospodárstva stali integrovanejšími, regulácia finančného trhu sa stala harmonickejšou a techniky financovania sa stali dômyselnejšími. Následkom toho členské krajiny postupne rozširovali zoznam transakcií, až kým sa nepovažoval za úplný.

V dnešnej dobe sa kódex o pohybe kapitálu vzťahuje na všetky dlhodobé a krátkodobé pohyby kapitálu medzi zástupcami krajín OECD. Príkladom takéhoto pohybu sú emisia, predaj a nákup akcií, dlhopisov a akcií podielových fondov, operácie na peňažnom trhu a cezhraničné úvery, pôžičky a transakcie s dedičstvom. Okrem toho pohyb kapitálu zahŕňa priame zahraničné investície – napríklad

kúpu existujúcej spoločnosti zahraničným podnikom alebo založenie dcérskej spoločnosti nadnárodnou korporáciou.

Kódex o súčasných skrytých transakciách poskytuje veľké, nie však celkom komplexné pokrytie cezhraničných obchodných aktivít v oblasti služieb. Cezhraničné aktivity v oblasti služieb znamenajú poskytovanie služieb obyvateľom poskytovateľmi, ktorí majú trvalé sídlo inde, a naopak. Poskytovateľmi služieb môžu byť spoločnosti alebo jednotlivci. Medzi významné oblasti v tomto zahrnuté sú bankové a finančné služby, poisťovníctvo, odborné služby, námorná a cestná doprava, cestovanie a turistika.

V oblasti bankovníctva, finančných služieb a poisťovníctva sa za posledné desaťročie vykonalo mnoho práce. Kódex o súčasných skrytých transakciách bol aktualizovaný a rozšírený, aby sa bral na zreteľ rastúci trend internacionalizácie v tejto oblasti. Krajiny OECD napríklad súhlasili, aby zahraničné banky, finančné inštitúcie a poisťovatelia mali právo ponúkať svoje služby prostredníctvom zakladania pobočiek alebo zastúpení. Ďalšia z inovácií sa týka práva na vstup do združení a samoriadiacich orgánov. Toto právo je v mnohých krajinách nevyhnutnosťou pre každého, kto chce poskytovať finančné ako aj určité odborné služby.

Aké sú hlavné zásady kódexov?

Možno si predstaviť viacero spôsobov, ktoré vedú k dosiahnutiu základného cieľa kódexov – k oslobodeniu pohybu medzinárodného kapitálu a služieb od všetkých obmedzení a tým k umožneniu obyvateľom v krajinách OECD realizovať obchodné transakcie medzi sebou tak, ako keby boli obyvateľmi jednej krajiny. Články kódexov navrhujú svoju vlastnú cestu v ústrety tomu cieľu. Zo znenia týchto právnych ustanovení vyplýva viacero hlavných zásad.

Stabilizácia

Na základe týchto kódexov členské krajiny OECD uznali, že nesmú zavádzať nové regulačné opatrenia. Výhrady k záväzným ustanoveniam kódexu sa môžu len obmedziť alebo odstrániť, nie však pridávať ani rozširovať. Toto ustanovenie má paušálnu účinnosť a vzťahuje sa na všetky transakcie, ktoré sú zahrnuté v kódexe, s výnimkou nových záväzkov niektorých špecifických položiek v kódexe o pohybe kapitálu a s výnimkou špeciálneho postupu ustanovenia výnimiek, navrhnutého na zohľadnenie dočasných hospodárskych a finančných ťažkostí. Ak sa raz nejaké obmedzenie zrušilo, nemôže sa opätovne zaviesť. Nazýva sa to stabilizačný záväzok. Na dosiahnutie maximálne účinnej stabilizácie sa od vlád očakáva, že jednotlivé vlády budú formulovať svoje pripomienky veľmi presne, aby zohľadňovali len obmedzenia, ktoré skutočne existujú. Regulačné „status quo“ sa týmto uzamkne a môže sa len rozvíjať v smere k ďalšej liberalizácii. Je to takzvaný „západkový efekt“.

Zásada „rollback“

Liberalizácia je hlavným cieľom kódexov, aj keď ju členské štáty môžu dosiahnuť postupne prostredníctvom rušenia obmedzení v priebehu času podľa ich individuálnej situácie. Nazýva sa to zásada „rollback“. Ak sa členská krajina rozhodla ponechať opatrenia na obmedzenie voľného pohybu kapitálu a služieb, jej situácia sa pravidelne prehodnocuje. Ostatné členské krajiny si vypočujú vysvetlenia danej krajiny, prečo stále považuje dané obmedzenie za nevyhnutné. Môžu sa pokúsiť presvedčiť danú krajinu, že jej hlavné záujmy sa môžu naplniť inými, menej obmedzujúcimi spôsobmi. Aj keď postupy ustanovené v kódexoch nedovoľujú nátlak alebo použitie špekulácií, angažovanosť členských krajín pre spoločný cieľ liberalizácie spolu s dynamikou tohto procesu a duchom spolupráce sú také, že počet výhrad sa za roky podstatne znížil.

Jednostranná liberalizácia

Na rozdiel od iných medzinárodných dohôd o obchodných transakciách a investíciách, prístup kódexov nie je prístupom vyjednávania a rokovania o vzájomných ústupkoch a úľavách podľa „kompromisného“ prístupu. Kódexy sú skôr založené na vlastnej filozofii, ktorá z dlhodobého hľadiska považuje liberalizáciu za rovnako výhodnú v záujme vlastnej krajiny ako aj pre jej obchodných partnerov. Preto by členské štáty mali byť pripravené zrušiť reštrikcie bez toho, aby očakávali okamžité ústupky od iných členských krajín. Samozrejme, že takýto postup funguje len v tom prípade, ak ho zdieľajú všetky strany, ak všetci hráči hrajú túto hru. Mohlo by sa namietat, že kódexy fungovali vďaka relatívnej homogenite členských krajín OECD. Jednostranná liberalizácia sa však v poslednom desaťročí takisto stáva celosvetovým trendom a prakticky vo všetkých krajinách, či sú rozvinuté, rozvojové alebo v transformačnom procese.

Rovnaké zaobchádzanie

Od členských krajín OECD sa očakáva, že udelia výhodu otvoreného trhu obyvateľom všetkých členských krajín OECD rovnako, bez diskriminácie. Kde nejaké obmedzenia existujú, musia byť uplatňované na všetkých rovnakým spôsobom. Dokonca aj členovia, ktorí majú hospodárske problémy a ešte sa nemôžu liberalizovať, musia pokračovať v prijímaní hospodárskych výhod liberalizácie udelenými inými členskými krajinami. Kódexy nepovoľujú vytvárať zoznam výhrad k zásade rovnakého zaobchádzania alebo k zásade štátu požívajúceho najvyššie výhody. Jediná výnimka z tohto pravidla sa týka liberalizačných opatrení prijatých podľa špeciálneho systému regionálnej integrácie ako napríklad v Európskej únii, ktoré sa nemusia automaticky rozšíriť na všetky členské krajiny OECD.

Transparentnosť

Transparentnosť znamená, že informácie o obmedzeniach pohybu kapitálu a obchodných transakcií so službami v krajinách OECD mali by byť úplné, aktuálne, zrozumiteľné a prístupné pre každého. Ako kódexy dosiahnu tento cieľ? Po prvé, požadovaním od členských štátov, aby oznamovali všetky opatrenia, ktoré majú vplyv na akékoľvek transakcie zahrnuté v kódexoch. Po druhé, požiadanim o oznámenie zmien v akomkoľvek takomto opatrení. Po tretie, čo najpresnejším zachytením týchto opatrení v zozname pripomienok v členení podľa krajín tak, aby si čitateľ mohol byť istý, že okrem obmedzení uvedených na zozname výhrad neexistujú žiadne iné obmedzenia (nazýva sa to princíp „zvrchu nadol“ na definovanie záväzkov). Po štvrté, prostredníctvom umiestnenia aktuálnych verzií kódexov spolu so stanoviskami krajín na verejnú internetovú stránku OECD¹ a pravidelným vydávaním upravenej predlohy na tlač.

Majú všetky krajiny podľa kódexov rovnaké povinnosti?

I keď všetci členovia schvaľujú spoločný cieľ pokračujúcej liberalizácie, stupeň približovania sa k tomuto cieľu nie je rovnaký. Členom, ktorí nie sú schopní okamžite liberalizovať, je dovolené podať námietku voči špecifickým položkám v kódexoch. Prečítaním si zoznamu pripomienok, tvoriacemu prílohu ku každému kódexu, je možné pochopiť individuálnu situáciu každej krajiny v danom okamihu. Tieto zoznamy definujú aktuálne záväzky jednotlivých krajín. Ak niektorá krajina nepodala námietku voči určitej položke, očakáva sa, že transakcie zahrnuté v danej položke majú byť plne liberalizované.

Existujú „úplné“ a „obmedzené“ výhrady. Úplná výhrada znamená, že transakcia, na ktorú sa výhrada vzťahuje, nemôže sa vôbec realizovať. Obmedzená výhrada znamená, že daná transakcia sa smie pod podmienkou určitých obmedzení povoliť. Vo všeobecnosti by výhrady mali čo najpresnejšie odrážať druh obmedzení, ktoré členská krajina naďalej uplatňuje na poli medzinárodného pohybu kapitálu a v oblasti obchodu so službami. Ak sa podá nová výhrada, členský štát musí uviesť svoje dôvody na jej podanie a výhradu, na ktorej trvá, musí predložiť na pravidelné prehodnocovanie. Ciele procesu pravidelného prehodnocovania rozsahu a motivácií OECD, ktoré sú základom obmedzení, smerujú k úplnej premene na obmedzené výhrady a ďalšiemu obmedzovaniu alebo úplnému zrušeniu obmedzených výhrad.

Existujú skutočne také markantné rozdiely medzi postavením jednotlivých krajín? Bolo by obtiažne realizovať rozsiahle celkové hodnotenie, nakoľko každá krajina má oblasti, kde je stupeň liberalizácie vyšší ako v iných oblastiach, a tieto oblasti sa v rámci jednotlivých krajín takisto líšia. Je však asi pravdou, že niektoré krajiny majú tendenciu vziať na seba úlohu „lokomotívy“ a pohybujú sa vpred rýchlejšie ako iné krajiny v plošnom odstraňovaní výhrad. Na druhej strane nové členské krajiny pristupujúce do organizácie začínali tradične s dlhším zoznamom výhrad než väčšina „starých“ členov.

Kto dohliada na uplatňovanie ustanovení kódexov?

Výbor OECD pre pohyb kapitálu a skryté transakcie, známy ako „CMIT“, je orgánom, v ktorom sa členské krajiny stretávajú za účelom rokovaní o uplatňovaní a implementácii kódexov. Každá členská krajina OECD má právo delegovať jedného odborníka, ktorý sa stáva členom výboru. Zástupcu vo výbore má aj Európska komisia. Môžu byť prizvaní aj iní zástupcovia vrátane z mimočlenských krajín OECD; zástupcovia MMF a EZVO majú úlohu pozorovateľov.

Výbor CMIT sa obvykle stretáva dvakrát do roka na niekoľko dní, raz na jar a raz na jeseň. Na týchto zasadaniach sa zúčastňujú zamestnanci sekretariátu OECD, najmä z divízie pohybu kapitálu, investícií a obchodu so službami. Výbor smie ad hoc ustanoviť pracovné skupiny na preštudovanie špecifických problematických oblastí, ktoré vyžadujú dôkladné znalosti a analýzy, ako napríklad priamych zahraničných investícií alebo určitých oblastí služieb ako sú poistenie a elektronické financie. Výbor takisto môže organizovať neformálnejšie konferencie a semináre, ktoré sa často uskutočňujú za účasti súkromného sektora a/alebo akademikov. Jedným z príkladov je séria seminárov o liberalizácii odborných služieb, ktoré sa uskutočňujú od roku 1994.

Prečo potrebujeme na dohľadanie nad kódexmi stály výbor? Pretože liberalizácia podľa kódexov je dynamický a napredujúci proces založený na analýzach, konzultáciách a vzájomnom presvedčaní. Výbor CMIT vypracováva pravidelné prehľady o pozícii každej krajiny v súlade s kódexom o pohybe kapitálu a spolu s danou krajinou sa snaží objaviť, či a ako by sa mohla priblížiť k otvorenejšiemu trhu. Ďalším nástrojom sú horizontálne prehľady v súlade s kódexom o súčasných skrytých operáciách, ktoré sa sústreďujú len na určitý sektor, zahrňujú však všetky krajiny. Výbor obvykle prevezme z každého z týchto prehľadov písomné záznamy, ktoré sú predkladané Rade OECD. Tieto správy sú často sprevádzané návrhmi odporúčaní krajine alebo krajinám, ktorých sa to týka, alebo návrhmi rozhodnutí na úpravu zoznamov výhrad. Konečné rozhodnutie v tejto oblasti záleží na výbore OECD.

Na správny výkon svojej činnosti potrebuje výbor CMIT spoľahlivé informácie o všetkých politických opatreniach v členských krajinách, ktoré by mohli mať vplyv na ustanovenia kódexov. Kódexy ustanovujú povinnosť vládam oznámiť OECD do 60 dní všetky opatrenia, ktoré majú vzťah ku kódexom. Okrem toho, výbor za pomoci sekretariátu OECD vypracúva svoje vlastné pravidelné prieskumy. Čerpaním z veľkého množstva dostupných zdrojov výbor CMIT pravidelne preveruje a konzultuje nový politický vývoj v členských krajinách, ktorý ovplyvňuje pohyb kapitálu, priame investície a obchod so službami.

Kto má úžitok z liberalizácie v rámci kódexov?

Kódexy sú nástrojmi medzinárodného práva, ktoré ustanovujú práva a povinnosti jednotlivým vládam. Jednotliví občania ani podniky členských krajín sa právne nemôžu priamo dožadovať práva vyplývajúceho z kódexov týkajúcich sa investovania v zahraničí a presunu zdrojov alebo cezhraničného poskytovania služieb; v prípade v zmysle kódexov musia prejsť cez ich národné vlády, aby boli nakoniec ich požiadavky vznesené pred výbor CMIT. Kódexy však vyžadujú, aby členské krajiny implementovali ich záväzky prostredníctvom prijatia alebo zachovania potrebných opatrení na vnútroštátnej úrovni.

Čiže konečnými prijímateľmi výhod liberalizácie sú skutočne občania a spoločnosti každej členskej krajiny. Môžu nakupovať a predávať akcie a obligácie podielových fondov v zahraničí, prevádzať zdedené aktíva, založiť podnik v inej členskej krajine OECD, poskytovať právne alebo

finančné poradenské služby klientom v zahraničí atď. Čo je dôležité, môžu si byť istí, že tento prospech je stabilný a nemenný. Takáto stabilita je obzvlášť dôležitá pre tých, ktorí investujú v zahraničí z dlhodobého hľadiska, napríklad zakladajú výrobné podniky v cudzej krajine.

Vzťahuje sa prospech liberalizačných opatrení len na obyvateľov krajín OECD? Právne záväzky vyplývajúce z kódexov sa vzťahujú len na územie OECD. Vlády členských krajín však súhlasili, že sa budú zo všetkých síl snažiť o rozšírenie prospechu liberalizácie na všetkých členov MMF. To znamená, že obyvatelia rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou môžu požívať výhody prístupu na voľný trh v krajinách OECD v rovnakej miere ako obyvatelia krajín OECD. Prieskumy ukázali, že medzi vládami krajín OECD významne prevažuje trend prijať liberalizačné opatrenia bez diskriminácie voči nečlenským krajinám OECD.

Aký je súlad kódexov s predpismi Európskej únie?

Ako už bolo predtým spomenuté, v kódexoch od počiatku bolo ponechané miesto na proces regionálnej integrácie v rámci zvláštnych systémov ako je Európska únia, predtým nazývaná Európske hospodárske spoločenstvo. Všetky členské štáty Európskej únie sú členmi OECD, postupy Európskej únie a OECD sú však úplne od seba nezávislé. Členské štáty Európskej únie môžu medzi sebou zaviesť rýchlejšiu alebo rozsiahlejšiu liberalizáciu. Výnimkou zo zásad rovnakého zaobchádzania v kódexe je, že členské štáty EÚ nemusia rozšíriť liberalizačné opatrenia na iné krajiny OECD, ktoré nie sú členmi EÚ. Konkrétnym príkladom je druhá bankovnícka smernica EÚ, ktorá zaviedla jednotný „pas“ alebo licenciu na poskytovanie bankových služieb v rámci EÚ. Na iné členské krajiny OECD táto výhoda nebola plne rozšírená.

Výbor CMIT však neskúma nariadenia a smernice EÚ za tým účelom, aby stanovil, či sú ináč kompatibilné so záväzkami členských štátov EÚ podľa kódexov. Harmonizácia a liberalizácia v rámci EÚ nemusí obzvlášť vytvárať ďalšie obmedzenia obchodom s tretími krajinami. To by mohlo nastať, ak by členský štát EÚ s veľmi liberálnou politikou bol zviazaný zaviesť obmedzujúcejší režim v určitej oblasti ako súčasť harmonizačného úsilia v rámci EÚ. Bezproblémová spolupráca medzi OECD a EÚ je uľahčená pravidelnou účasťou zástupcov Komisie EÚ na zasadaniach výboru CMIT.

I keď členovia EÚ môžu medzi sebou rýchlejšie zavádzať liberalizačné opatrenia, ostávajú zviazaní celkovému cieľu kódexov. Obmedzenia, ktoré sa už odstránili v rámci EÚ, by sa mali nakoniec tiež odstrániť vzhľadom na ostatné krajiny OECD za predpokladu, že spadajú do pôsobnosti kódexov. Liberalizácia nie je úplná, pokiaľ sa neodstránia obmedzenia voči všetkým krajinám OECD.

Aké je porovnanie kódexov s dohodami Svetovej obchodnej organizácie?

Všetci členovia OECD sú zároveň členmi Svetovej obchodnej organizácie a sú zmluvnými stranami vo vzťahu k jej právnym nástrojom. Najdôležitejšou dohodou Svetovej obchodnej organizácie vzhľadom na oblasti zahrnuté v kódexoch OECD je všeobecná dohoda o obchode so službami (GATS). GATS zahŕňa nielen cezhraničné obchodné aktivity so službami, ale aj priame zahraničné investície (PZI) a zakladanie firiem v odvetví služieb. Na rozdiel od členstva zakotveného v kódexoch je účasť na GATS otvorená skoro všetkým krajinám.

GATS ako aj kódexy presadzujú ten istý cieľ: podporu liberalizácie. Prístup GATS je odlišný od prístupu v rámci kódexov najmä v dvoch ohľadoch: uprednostňuje prístup „odspodu nahor“ na

vymedzenie jednotlivých záväzkov krajín na rozdiel od prístupu kódexov „zvrchu nadol“ a snaží sa dosiahnuť svoje ciele radšej prostredníctvom vyjednávacích kôl ako jednostrannou liberalizáciou a vzájomným presvedčovaním. Prístup „odspodu nahor“ znamená, že si krajiny v rámci všeobecnej pôsobnosti GATS môžu vybrať také sektory, v rámci ktorých si prajú učiniť záväzné prehlásenie. Prerokovanie záväzkov znamená, že postup smerom k liberalizácii sa dosiahne prostredníctvom vzájomných ústupkov, niekedy v rozličných sektoroch služieb.

Už v roku 1994 sa výbor CMIT zaoberal otázkou koexistencie a kompatibility GATS a kódexov. Záverom bolo, že záväzky členských štátov OECD sú voči týmto dvom právnym nástrojom síce rozdielne, ale kompatibilné. Členovia OECD vnímajú GATS a kódexy ako doplňujúce sa a vzájomne sa podporujúce prístupy na dosiahnutie liberalizácie. Na základe správy predloženej výborom CMIT sa rada OECD uzniesla, že platnosť kódexov by sa mala zachovať a dokonca posilniť. Toto rozhodnutie bolo motivované nielen túžbou po zachovaní pokroku dosiahnutého týmito nástrojmi, ale aj snahou vidieť OECD aj naďalej hrať úlohu "lokomotívy" celosvetovej vyváženej liberalizácie.

Kódexy majú porovnateľné silné stránky, ktoré tento postup podporujú. Po prvé, rozsah ich pôsobnosti je v niektorých podstatných oblastiach širší. Kódex o pohybe kapitálu je nielen jediným multilaterálnym nástrojom zahŕňajúcim celý rozsah pohybu kapitálu. Je takisto jediným multilaterálnym nástrojom podporujúcim liberalizáciu priamych zahraničných investícií a zakladanie firiem vo všetkých oblastiach hospodárstva spolu s nástrojom národného prístupu, ktorý zakotvuje nezáväzné vyhlásenia členských krajín OECD a troch nečlenských krajín (Argentína, Čile a Brazília) o rovnakom zaobchádzaní voči zahraničným investorom, ktorí pôsobia na ich území. Po druhé, prístup kódexu „zvrchu nadol“ je účinný na zaistenie stability a na zaručenie charakteru rovnakého zaobchádzania pri riadení. Po tretie, atmosféra spolupráce v OECD umožňuje vytvárať priestor na diskusiu a stanovenie hospodárskych a politických otázok, ktoré je potrebné vziať na zreteľ, ako pokračuje celosvetový trend globalizácie investícií a v oblasti obchodovania so službami.

Čo sa kódexmi zatiaľ dosiahlo?

Kódexy štyridsať rokov poskytujú mnohostranný rámec na podporu, v duchu spolupráce, individuálnych ciest v ústrety liberalizácii, ktorých sa držia krajiny OECD. Takisto vytvorili prostredie, v ktorom členské krajiny s menej rozvinutými hospodárstvami alebo tie, ktoré prechádzajú dočasnými hospodárskymi problémami, požívali výhody z konzultácií a pochopenia ich partnerských krajín. Súčasne kódexy slúžili ako užitočné meradlo, ktorým sa úsilie členských krajín o liberalizáciu môže časom zhodnotiť a porovnať.

Práca na kódexoch vytvorila bohatstvo informácií. Podľa prístupu OECD je tlak smerom k liberalizácii vždy sprevádzaný štúdiom a analýzami hospodárskych a politických súvislostí. Ak vezmeme len posledných desať rokov ako príklad, dôsledne boli preskúmané hospodárske činnosti ako priame zahraničné investície, poistenie, odborné služby, cestovný ruch, bankovníctvo a finančné služby. Tieto štúdie boli často realizované využitím mnohoovetvového prístupu a získané pomocou znalostí iných orgánov OECD. Sú obvykle zverejnené, aby slúžili celosvetovému publiku.

Od počiatku zohrávali kódexy o liberalizácii ústrednú rolu, keď do OECD vstupovali noví členovia. Opäť sa to prejavilo počas prijímania najnovších členov OECD: Mexika, Českej republiky, Kórey, Poľska a Slovenska. Kódexy slúžili ako prostriedok na meranie pripravenosti partnerských štátov zdieľať filozofiu medzinárodných hospodárskych vzťahov. Kandidáti na členstvo môžu vzniesť výhrady a bude akceptované, že zoznam ich výhrad bude na začiatku dlhší než zoznam výhrad

etablovaných členov. Kandidátske krajiny však musia preukázať, že sa približujú k dostatočnému stupňu liberalizácie. Ak to bude potrebné, musia zlepšiť existujúce opatrenia tak, aby sa priblížili štandardom OECD.

Aká je perspektíva kódexov v meniacom sa svete?

Budú kódexy v novom tisícročí aj naďalej prospešné pre členské krajiny OECD a ich občanov? Postup ku konečnému cieľu otvorených a efektívnych trhov bol okázalý, zostáva však urobiť ešte mnoho práce. Takisto ako v minulosti, aj v budúcnosti budú musieť kódexy zohrať podstatnú úlohu pri zaisťovaní liberalizácie medzi krajinami OECD, pri udržiavaní dynamického procesu smerom k väčšej liberalizácii a pri procese kontroly. Zároveň poskytujú stabilné zázemie na diskusiu a výmenu názorov v časoch pochybností, týkajúcich sa vyváženej prospechu globalizácie.

Práca podľa kódexov OECD sa však bude uskutočňovať v rozširujúcich sa súvislostiach. Závery Uruguajského kola a prijatie dohôd Svetovej obchodnej organizácie v roku 1994 zmenili formát medzinárodných hospodárskych vzťahov. V roku 1998 boli rokovania o Multilaterálnej investičnej dohode (MAI) prerušené, nakoľko sa objavovali skupiny verejného záujmu, ktoré vyjadrovali znepokojenie nad rizikami globalizácie na životné prostredie, na pracovné a ľudské práva ako aj na spotrebiteľské a rozvojové záležitosti. O rok neskôr zlyhalo zasadanie Svetovej obchodnej organizácie v Seattle, ktoré malo v úmysle vštepiť do procesu liberalizácie novú dynamiku. Ďalšia práca podľa kódexov nemôže zabúdať na nové obavy z rizík liberalizácie, ani by nemala stratiť z dohľadu pôvodnú myšlienku, na ktorej sú kódexy postavené: odstránenie prekážok cezhraničnému pohybu kapitálu a služieb vytvára dlhodobý prospech všetkým zainteresovaným.

Ohnisko práce podľa kódexov môže byť prispôsobené potrebám členských krajín. Existuje mnoho spôsobov, ktorými môžu kódexy pokračovať v podpore vyváženej liberalizácie nielen v rámci OECD, ale aj v podpore práce v rámci Svetovej obchodnej organizácie ako doplňujúce, širšie fórum procesu G7 pri diskusiách o štandardoch a najlepších postupoch týkajúcich sa medzinárodného pohybu kapitálu a integrácie finančných trhov. Štruktúra OECD je flexibilná, čo jej umožňuje organizovať pracovné dielne a semináre, na ktorých sa môžu zúčastniť zástupcovia súkromného sektora, občianska spoločnosť a akademici. Môžu sa rozvinúť nové prístupy zasahujúce aj nečlenské ekonomiky. Ako súčasť práce na kódexoch môže výbor CMIT kedykoľvek rozhodnúť o vykonaní analýzy nových alebo obzvlášť zložitých odvetví hospodárstva a tým rozprúdiť rozumnú diskusiu o sporných záležitostiach. Pri takýchto analýzach môže kedykoľvek čerpať z kapacít OECD pri mnohoozvetvovom prístupe dávaním dohromady špecialistov z oblastí investícií, financií, konkurencie, klientely, životného prostredia a sektorových špecialistov.

Obsah pôvodnej publikácie v angličtine *(bez príloh, zoznamu
rámčekov, tabuliek a grafov):*

Predslov

I. Prehľad kódexov OECD o liberalizácii

II. Komentár

- a. Články Kódexov
- b. Prílohy ku Kódexom: zoznam činností
- c. Činnosti zahrnuté v Kódexe o liberalizácii pohybu kapitálu
- d. Transakcie zahrnuté v Kódexe o liberalizácii aktuálnych skrytých transakcií

**Tento *Prehľad* je prekladom výňatkov z publikácie OECD vydanej
pod anglickým a francúzskym názvom:
OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements and of
Current Invisible Operations: User's Guide
Codes de l'OCDE de la libération des mouvements de capitaux et des
opérations invisibles courantes: Guide de référence
© 2003, OECD**

Publikácie OECD a prehľady možno získať bezplatne cez internetové
kníhkupectvo OECD na www.oecd.org/bookshop
*Napíšte „overview“ (prehľad) v poli „Title search“ na strane internetového
kníhkupectva alebo napíšte názov anglickej publikácie
(Prehľady sú spojené s pôvodnými publikáciami v angličtine).*

Prehľady pripravuje
Divízia autorských práv a prekladov riaditeľstva verejných záležitostí
a komunikácie.
email : rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Reprodukcia tohto *Prehľadu* je dovolená, ak sú spomenuté autorské práva OECD
a názov pôvodnej publikácie